

บทที่ 4

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ผลการสำรวจกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งของผู้ประกอบการรายย่อยในเขตจังหวัด เชียงใหม่และลำพูนจำนวน 24 ราย โดยแบ่งเป็นผู้ประกอบการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทองจำนวน 12 ราย และเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำจำนวน 12 ราย ได้ผลการสำรวจดังนี้

4.1 กระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง

4.1.1 ลักษณะของการประกอบการ

4.1.1.1 ลักษณะของผู้ประกอบการเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นผู้ประกอบการที่ลงทุนแปรรูปเองมีเจ้าของคนเดียว จำนวน 6 ราย ประเภทหลัง เป็นการประกอบการที่รวมเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 6 ราย

4.1.1.2 ลักษณะของสถานที่ที่ใช้ในการแปรรูป สถานที่ที่มีการแยกบริเวณการผลิต ออกจากที่พักอาศัย อาคารผลิตมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก พบทั้งแบบอาคารเปิดโล่งจำนวน 1 ราย และแบบอาคารปิดติดมุ้งลวด จำนวน 11 ราย ซึ่งอาคารผลิตแบบเปิดโล่งนั้นไม่เป็นไปตามหลัก เกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต เพราะมีแมลงและสัตว์ เช่น แมลงวัน แมลงสาป หนู และสุนัข เข้ามาใน บริเวณผลิต ทำให้เกิดการปนเปื้อน ผลผลิตทันทีที่ได้จะไม่สะอาด ไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรปรับปรุงอาคารผลิตโดยติดมุ้งลวดเพื่อกันแมลง และจัดให้มีโต๊ะให้ พนักงานปฏิบัติงานที่แบ่งบริเวณออกเป็นสัดส่วน เช่น แยกส่วนที่ปอกเปลือกและคว้านเมล็ด ออกจากส่วนที่เรียงผลลำไยลงบนกระด้ง เพื่อป้องกันการปนเปื้อนข้ามจากสิ่งสกปรกบริเวณเปลือก ลำไย ไม่ให้ปนเปื้อนสู่เนื้อลำไยที่ล้างน้ำทำความสะอาดแล้ว เป็นต้น อาคารผลิตที่ถูกต้องลักษณะจะมีมุ้งลวดปิดมิดชิด ประตูทางเข้ามีม่านป้องกันแมลง บริเวณทางเข้ามีอ่างล้างมือ แต่พบเพียงราย เดียวเท่านั้นที่ติดตั้งอ่างล้างมือบริเวณทางเข้า อาคารผลิตแบบปิดติดมุ้งลวดที่พบส่วนใหญ่จะเป็น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเอกชน ดังรูปที่ 4.1

รูปที่ 4.1 อาคารผลิตแบบเปิดโล่ง (ซ้าย) และอาคารผลิตแบบปิดติดมุ้งลวด (ขวา)

4.1.2 เตอบ

เตอบที่ใช้ในการอบแห้งเนื้อลำไยอบแห้งสีทองที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 แบบคือ

4.1.2.1 ตู้อบลมร้อนแบบกรมวิชาการเกษตร พบจำนวน 1 ราย ตัวตู้มีขนาด กว้าง x ยาว x สูง เท่ากับ 1.20 x 1.20 x 2.10 เมตร สามารถอบเนื้อลำไยสดได้ครั้งละ 120 กิโลกรัม ตัวตู้ทำด้วยโครงเหล็กสี่เหลี่ยมมุมเหล็กทาสี ภายในมีตะแกรงทำด้วยอะลูมิเนียม เชื้อเพลิงที่ใช้เป็นแก๊สหุงต้ม อุปกรณ์ภายในตู้ประกอบด้วยเตาแบบหัวพันแก๊สพร้อมอุปกรณ์ควบคุมอุณหภูมิพัดลมระบายอากาศ ดังรูปที่ 4.2

รูปที่ 4.2 เตอบลมร้อนแบบกรมวิชาการเกษตร

4.1.2.2 ตู้อบลมร้อนแบบหมุน พบจำนวน 2 ราย ตัวตู้มีขนาดกว้าง x ยาว x สูง เท่ากับ 1.28 x 1.28 x 1.70 เมตร สามารถอบเนื้อลำไยสดได้ครั้งละ 100 กิโลกรัม ตัวตู้ทำด้วยโครงเหล็กสีเหลี่ยมบุแผ่นเหล็กทาสี ภายในมีแกนหมุนและชั้นวางตะแกรงทำด้วยเหล็กทาสี เชื้อเพลิงที่ใช้เป็นแก๊สหุงต้ม อุปกรณ์ภายในตู้ประกอบด้วยเตาเผาแบบหัวพนแก๊สพร้อมอุปกรณ์ควบคุมอุณหภูมิ อุปกรณ์ควบคุมการหมุนของแกนกลาง ดังรูปที่ 4.3

รูปที่ 4.3 ตู้อบลมร้อนแบบหมุน

4.1.2.3 เตาอบฟืน พบจำนวน 7 ราย เป็นเตาอบฟืนมีลักษณะคล้ายเตาต้ม ใช้ฟืนหรือวัสดุเหลือใช้ทางเกษตรเป็นเชื้อเพลิง ภายในเตามีชั้นสำหรับวางกระดังที่ใส่เนื้อลำไย การควบคุมอุณหภูมิภายในเตาให้สม่ำเสมอตลอดเวลาทำได้ยาก ต้องอาศัยความชำนาญของคนที่เฝ้าเตาเป็นผู้ควบคุมการเติมฟืนที่เตาเผา ดังรูปที่ 4.4

รูปที่ 4.4 เตาอบฟืน

4.1.2.4 เตาแบบอุโมงค์ พบจำนวน 1 ราย ตัวตู้เป็นสีเหลี่ยมผืนผ้ายาว ทำด้วยโครงเหล็กสีเหลี่ยมบุด้วยแผ่นเหล็กทาสี เชื้อเพลิงเป็นแก๊สหุงต้ม อุปกรณ์ภายในตู้ประกอบด้วยเตาเผาแบบหัวพันแก๊สพร้อมอุปกรณ์ควบคุมอุณหภูมิ พัฒลมระบายอากาศ ชั้นล่างของผู้จะเป็นรางสำหรับให้รถเข็นเคลื่อนผ่าน ประตูตู้จะอยู่ที่ปลายทั้งสองด้าน โดยจะเป็นประตูเข้าด้านหนึ่ง และประตูออกอีกด้านหนึ่ง บนรถเข็นแต่ละคันมีชั้นสำหรับวางถาดอยู่ 6 ชั้น เมื่อบรรจุเนื้อลำไยเต็ม 1 คันรถ จะเข็นเข้าไปทางประตูเข้า โดยใช้รถเข็นคันถัดไปเป็นตัวดันรถเข็นคันก่อนเคลื่อนตัว ทำเช่นนี้จนเต็มตู้ จับเวลาอบแห้ง เมื่อครบกำหนดจึงเอารถเข็นออกทีละคัน ดังรูปที่ 4.5

รูปที่ 4.5 เตาแบบอุโมงค์

4.1.2.5 เตาอบไอน้ำ พบจำนวน 1 ราย สามารถอบเนื้อลำไยสดได้ครั้งละ 500 – 600 กิโลกรัม ใช้แก๊สหุงต้มเป็นเชื้อเพลิง อุปกรณ์ภายในตู้ประกอบด้วยท่อทางเข้าของไอน้ำร้อนพร้อมอุปกรณ์ควบคุมอุณหภูมิ พัฒลมระบายอากาศ มีชั้นสแตนเลสที่มีล้อเลื่อนสำหรับวางถาดบรรจุเนื้อลำไยทั้งหมด 14 ชั้น ดังรูปที่ 4.6

รูปที่ 4.6 เตาอบไอน้ำ

4.1.3 กระบวนการผลิต

4.1.3.1 วัตถุดิบ

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทองจะใช้ผลลำไยสด ต้องไม่เป็นผลลำไยที่หึ่งไว้ค้างคืนเพราะจะทำให้ปริมาณน้ำตาลลดลง มีความเป็นกรดเพิ่มขึ้น ผลลำไยที่ใช้ต้องผ่านการคัดเกรด โดยจะใช้เกรด AA และ A (รูปที่ 4.7) และมีผู้ประกอบการเพียงรายเดียวเท่านั้นที่ใช้ผลลำไยสดเกรด B มาทำเป็นเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง ผลลำไยที่นำมาอบแห้งต้องไม่แตก ไม่เน่า และไม่มีรอยแมลงเจาะ เพราะอาจเกิดการปนเปื้อนจากจุลินทรีย์ ทำให้ผลลำไยมีรสเปรี้ยว เนื่องจากจุลินทรีย์ใช้น้ำตาลในผลลำไยแล้วได้เป็นกรด

รูปที่ 4.7 ผลลำไยสดเกรด AA ที่ไม่แตก ไม่เน่า และไม่มีแมลงเจาะ

4.1.3.2 การทำความสะอาดวัตถุดิบ

นำผลลำไยมาล้างทำความสะอาดก่อนปอกเปลือกด้วยน้ำสะอาด 1 ครั้ง จากการสำรวจพบว่า น้ำที่ใช้มีทั้งน้ำบ่อ น้ำบาดาล และน้ำประปา ซึ่งน้ำแต่ละชนิดมีคุณภาพแตกต่างกัน นั่นคือ น้ำบ่อจะมีจุลินทรีย์ สารอินทรีย์ และสารเจือปนอื่นๆ เช่น เหล็ก และแร่ธาตุต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากแหล่งน้ำอยู่ใกล้แหล่งชุมชน อาจปนเปื้อนจากสิ่งปฏิกูล ซึ่งสิ่งปนเปื้อนเหล่านี้ อาจทำให้เกิดกลิ่นและรสชาติที่ผิดปกติได้ และที่สำคัญอาจมีการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดโรค หากผู้ประกอบการต้องการใช้น้ำบ่อในการล้างผลลำไย ควรตรวจสอบคุณภาพของน้ำและมีการติดตั้งเครื่องกรองน้ำ จึงจะสามารถนำน้ำที่ผ่านการกรองแล้วมาใช้ในการกระบวนการผลิตได้ ส่วนน้ำบาดาลเป็นน้ำที่อยู่ใต้ดิน ซึ่งผ่านกระบวนการกรองตามธรรมชาติมาหลายชั้นตอน น้ำที่ได้จึงใส และมีปริมาณจุลินทรีย์และสารอินทรีย์น้อยกว่าน้ำบ่อ แต่น้ำใต้ดินจะมีปริมาณแร่ธาตุที่ละลายน้ำได้ (dissolved minerals) จึงทำให้น้ำมีความกระด้างสูง และอาจมีกลิ่นและรสที่ผิดปกติ หากนำน้ำใต้ดินมาใช้ในการกระบวนการผลิตต้องมีการปรับปรุงคุณภาพก่อน แต่จะเสียค่าใช้จ่ายน้อย

กว่าการปรับปรุงคุณภาพน้ำบนดิน (สุวิมล, 2547) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ประกอบการจำนวน 3 ราย ที่ไม่ได้นำผลลำไยมาล้างน้ำก่อนการปอกเปลือก ซึ่งมีโอกาสปนเปื้อนจากสิ่งสกปรกในขั้นตอนการปอกเปลือกมากกว่าผลลำไยที่ล้างน้ำ

4.1.3.3 การปอกเปลือกและคว้านเมล็ด

หลังจากคัดเลือกผลลำไยและนำมาล้างน้ำทำความสะอาดแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ นำผลลำไยมาปอกเปลือกและคว้านเมล็ดออก อุปกรณ์ที่ใช้ในการคว้านเมล็ดมี 2 ชนิด คือ ตี๊ดตู่ และปลายช้อนที่มีด้ามและลัษคม ดังรูปที่ 4.8 ข้อดีของการใช้ตี๊ดตู่คือ ผลไม้จักขาด มีเศษขี้คิดน้อยกว่าใช้ปลายช้อน แต่ช้ากว่าใช้ปลายช้อน การใช้ปลายช้อนในการคว้านเมล็ดจะกระทำได้รวดเร็วกว่า แต่เนื้อลำไยจักขาดและมีเศษขี้คิดมากกว่า เมื่อคว้านเมล็ดออกจากเนื้อลำไยแล้ว มีการนำเนื้อลำไยมาตัดเศษขี้ที่ติดออกให้หมด แล้วจึงนำมาชั่งน้ำหนักโดยใส่เนื้อลำไยในตะกร้าๆ ละ 5 หรือ 10 กิโลกรัม เพื่อให้ได้เนื้อลำไยครบตามที่ต้องการ โดยวางเนื้อลำไยไว้ในห้องผลิต ไม่ได้นำเนื้อลำไยมาแช่เย็น การวางเนื้อลำไยไว้ที่อุณหภูมิห้องทำให้จุลินทรีย์เจริญเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะเนื้อลำไยมีรสหวาน ส่งผลให้เนื้อลำไยเน่าเสีย มีรสเปรี้ยว เมื่อนำเนื้อลำไยมาอบแห้งจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีกลิ่นและรสชาติที่ผิดปกติ ไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

รูปที่ 4.8 ตี๊ดตู่ (ซ้าย) และปลายช้อน(ขวา) สำหรับคว้านเมล็ดลำไย

4.1.3.4 การแช่เนื้อลำไยในสารละลาย

เมื่อได้เนื้อลำไยครบตามปริมาณที่ต้องการแล้ว ผู้ประกอบการนำเนื้อลำไยมาล้างด้วยน้ำสะอาดอีก 2-3 ครั้ง เพื่อล้างสิ่งสกปรกที่ติดปนมา แต่การล้างน้ำจะทำให้เนื้อลำไยจืดลง เพราะสูญเสียน้ำตาล ยิ่งล้างหลายครั้งก็ยิ่งทำให้เนื้อลำไยสูญเสียน้ำตาลมากขึ้น จึงควรล้างน้ำใน

ขั้นตอนนี้ไม่เกิน 2 ครั้ง จากนั้นนำเนื้อลำไยมาแช่ในสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (KMS) ซึ่งมีคุณสมบัติในการช่วยรักษาสีและป้องกันการเสื่อมเสียจากจุลินทรีย์ บางรายใช้สารละลายแคลเซียมคลอไรด์ (CaCl_2) หรือสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ผสมกับสารละลายแคลเซียมคลอไรด์ ซึ่งความเข้มข้นของสารละลายที่ผู้ประกอบการแต่ละรายใช้แสดงดังตารางที่ 4.1 โดยทั่วไปจะใช้สารแคลเซียมคลอไรด์ในกระบวนการผลิตผลไม้กระป๋อง เพราะมีคุณสมบัติในการช่วยให้เนื้อผลไม้กรอบ ไม่นิ่ม (ทนง, 2546) การที่ผู้ประกอบการใช้สารแคลเซียมคลอไรด์ในกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งเป็นเพราะเนื้อลำไยที่ใช้เป็นลำไยนอกฤดูที่มีเนื้อนุ่มกว่าลำไยในฤดูกาล จึงใช้ในการช่วยให้เนื้อลำไยไม่นิ่ม ดังนั้นในการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งในฤดูกาลจึงไม่จำเป็นต้องใช้สารแคลเซียมคลอไรด์ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะใช้วิธีแช่เนื้อลำไยในสารละลาย แต่มีผู้ประกอบการบางรายใช้วิธีจุ่มเนื้อลำไยในสารละลายแทนการแช่ เนื่องจากผู้ประกอบการแต่ละรายใช้ความเข้มข้นของสารละลายไม่เท่ากัน ในรายที่ใช้สารละลายที่มีความเข้มข้นมากจะนำเนื้อลำไยมาจุ่มในสารละลาย แต่สำหรับผู้ประกอบการที่ใช้สารละลายที่มีความเข้มข้นน้อยจะใช้วิธีแช่เนื้อลำไยในสารละลาย ส่วนเวลาที่ใช้ในการแช่จะขึ้นอยู่กับความเข้มข้นด้วยเช่นกัน นั่นคือ สารละลายที่มีความเข้มข้นน้อยจะใช้เวลาการแช่นานกว่าสารละลายที่มีความเข้มข้นมาก เวลาที่แช่เนื้อลำไยในสารละลาย มีตั้งแต่ 1, 3, 5, 10 และ 30 นาที ถึงแม้ผู้ประกอบการแต่ละรายจะใช้ความเข้มข้นของสารละลายและเวลาในการแช่เนื้อลำไยในสารละลายแตกต่างกัน แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ปริมาณสารละลายที่หลงเหลืออยู่ในเนื้อลำไยอบแห้งต้องไม่เกินที่กำหนด สำหรับสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ ควรใช้ความเข้มข้นไม่เกิน 1,000 ส่วนในล้านส่วน (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2533) ดังนั้นจึงควรใช้สารโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ 20 กรัม ต่อน้ำ 10 ลิตร ต่อเนื้อลำไย 10 กิโลกรัม ใช้เวลาในการแช่นาน 5 นาที และหลังจากแช่เนื้อลำไยในสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์แล้ว มีผู้ประกอบการจำนวน 2 ราย ที่นำเนื้อลำไยมาล้างน้ำอีกครั้ง การล้างน้ำจะทำให้สารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ที่ใช้แช่ถูกชะล้างออกไป ทำให้สารละลายเจือจางลง จึงไม่ควรล้างเนื้อลำไยหลังจากการแช่ในสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ หากสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ที่ใช้แช่มีความเข้มข้นมากเกินไป ก็ควรใช้อัตราส่วนของสารละลายต่อน้ำให้มีความเข้มข้นน้อยลง เมื่อแช่เนื้อลำไยในสารละลายแล้ว ปล่อยให้เนื้อลำไยสะเด็ดน้ำก่อนจึงนำมาเรียงบนภาชนะรองรับ

ตารางที่ 4.1 ความเข้มข้นของสารละลายที่ใช้ในการแช่หรือจุ่มเนื้อลำไย

อัตราส่วน KMS (กรัม) ต่อ น้ำ (ลิตร)	อัตราส่วน CaCl ₂ (กรัม) ต่อ น้ำ (ลิตร)	อัตราส่วน KMS + CaCl ₂ (กรัม) ต่อ น้ำ (ลิตร)
1.5:1 (1,500 ส่วนในล้านส่วน)	20:100	KMS 100 กรัม : น้ำ 200 ลิตร
5:100 (50 ส่วนในล้านส่วน)	(200 ส่วนในล้านส่วน)	(500 ส่วนในล้านส่วน)
20:10 (2,000 ส่วนในล้านส่วน)		CaCl ₂ 20 กรัม : น้ำ 100 ลิตร
20:20 (1,000 ส่วนในล้านส่วน)		(200 ส่วนในล้านส่วน)
20:100 (200 ส่วนในล้านส่วน)		
40:150 (266.67 ส่วนในล้านส่วน)		
100:200 (500 ส่วนในล้านส่วน)		

4.1.3.5 ภาชนะรองรับเนื้อลำไยสด

ภาชนะที่ใช้รองรับเนื้อลำไยสดได้แก่ กระด้งที่บุด้วยมุ้งลวด หรือตาข่ายสีฟ้าหรือสีแดง ดังรูปที่ 4.9 และถาดสแตนเลส ภาชนะที่รองรับเนื้อลำไยสดที่เป็นกระด้งจะใช้กับเตาพื้น ส่วนถาดสแตนเลสจะใช้กับเตาอบลมร้อนแบบกรมวิชาการเกษตร ตู้อบลมร้อนแบบหมุนเตาแบบอุโมงค์ และเตาอบไอน้ำ เตาอบแต่ละชนิดจะใช้ถาดสแตนเลสที่มีขนาดแตกต่างกันออกไป ดังรูปที่ 4.10 ในการเรียงเนื้อลำไยลงบนภาชนะรองรับจะเรียงในลักษณะคว่ำลงที่ละผล แต่ผู้ประกอบการบางรายจะใช้วิธีเกลี่ยเนื้อลำไยให้ทั่วภาชนะ ซึ่งการเกลี่ยเนื้อลำไยให้ทั่วภาชนะโดยไม่เรียงในลักษณะคว่ำลงที่ละผล จะทำให้เนื้อลำไยที่วางในลักษณะหงายมีน้ำขังอยู่ในผลลำไย ทำให้เนื้อลำไยแห้งช้า เมื่อครบกำหนดเวลาเนื้อลำไยส่วนที่คว่ำผลลงจะไหม้ แต่เนื้อลำไยที่หงายขึ้นจะไม่แห้ง และเนื้อลำไยอบแห้งจะมีลักษณะผลแบน ไม่กลม ดังนั้นจึงควรเรียงลำไยในลักษณะคว่ำลงที่ละผล เพื่อให้เนื้อลำไยแห้งสม่ำเสมอ กัน เมื่อเรียงผลลำไยเต็มภาชนะรองรับแล้วจึงนำเข้าเรียงในเตาอบแห้ง ดังรูปที่ 4.11 และเริ่มอบแห้งทันที ไม่ควรปล่อยกระด้งหรือถาดที่บรรจุเนื้อลำไยเรี่ยรอยแล้วไว้ในที่อุณหภูมิห้องนานเกิน 4 ชั่วโมง และหากจำเป็นต้องวางไว้นานเกิน 4 ชั่วโมง ควรเก็บรักษาไว้ในห้องเย็นอุณหภูมิ 2-10 องศาเซลเซียส หรือบรรจุถุงแช่ในถังน้ำแข็ง

รูปที่ 4.9 กระด้งด้วยมุ้งลวด (ซ้าย) และ กระด้งด้วยตาข่ายสีแดง (ขวา)

รูปที่ 4.10 ถาดสแตนเลสของเตาแบบอุโมงค์ (ซ้าย) เตาอบลมร้อนแบบหมุน (กลาง) และเตาอบไอน้ำ (ขวา)

รูปที่ 4.11 การเรียงกระด้งลำไยในเตาอบฟืน

4.1.3.6 การอบแห้ง

การอบแห้งจะใช้อุณหภูมิและเวลาเริ่มต้นแตกต่างกัน มีผู้ประกอบการบางรายใช้อุณหภูมิเริ่มต้นอบแห้งที่ 50-60 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่ต่ำเกินไป อาจเหมาะสำหรับผลไม้ที่มีทั้งกรดและน้ำตาล แต่ไม่เหมาะสำหรับเนื้อลำไยเพราะมีน้ำตาลสูง อาจทำให้จุลินทรีย์ที่ทนต่อความร้อนเจริญเพิ่มจำนวนมากขึ้นได้ กรณีที่ใช้เตาอบแบบใช้แก๊สหุงต้มเป็นเชื้อเพลิง ควรใช้อุณหภูมิเริ่มต้นอบแห้งที่ 70 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 10 ชั่วโมง จึงพลิกสลับถาด แล้วลดอุณหภูมิลงเหลือ 60 องศาเซลเซียส อบต่ออีก 4 ชั่วโมง สำหรับเตาอบฟืนควรใช้อุณหภูมิเริ่มต้นอบแห้งที่ 70 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 2 ชั่วโมง แล้วลดไฟลงจนอุณหภูมิลดลงเหลือ 65 องศาเซลเซียส อบต่ออีก 10 ชั่วโมง จึงพลิกกลับสลับกระด้ง แล้วลดไฟอีกครั้งให้อุณหภูมิลดลงเหลือ 60 องศาเซลเซียส อบต่ออีก 6 ชั่วโมง ในระหว่างการอบแห้งจะมีการสลับภาชนะรองรับเนื้อลำไยจากชั้นล่างขึ้นชั้นบน เพื่อให้เนื้อลำไยได้รับความร้อนสม่ำเสมอทั่วกันทั้งเตาอบ แต่สำหรับเตาอบนี้จะใช้วิธีเลื่อนสลับรถเข็นจากประตูด้านเข้าด้านรถคันต่อไปจนเต็มเตาอบ เมื่อครบตามเวลาจึงนำรถเข็นออกทีละคัน อุณหภูมิและเวลาที่ใช้ในการอบแห้งแสดงในตารางที่ 4.2 และ 4.3

ตารางที่ 4.2 อุณหภูมิและเวลาที่ใช้ในเตาอบเนื้อลำไยอบแห้งสีทองโดยใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิง

ลักษณะการอบ	วิธีที่ 1	วิธีที่ 2	วิธีที่ 3	วิธีที่ 4
อุณหภูมิเริ่มต้นของการอบแห้ง (°ซ)	75	60	50-60	70
เวลาที่ใช้อบแห้ง (ชั่วโมง)	14	3	24	12
เพิ่มอุณหภูมิในการอบแห้ง (°ซ)	-	80	-	-
เวลาที่ใช้อบแห้ง (ชั่วโมง)	-	3	-	-
ลดอุณหภูมิในการอบแห้งครั้งที่ 1 (°ซ)	70	70	-	-
เวลาที่ใช้อบแห้ง (ชั่วโมง)	0.5	3	-	-
ลดอุณหภูมิในการอบแห้งครั้งที่ 2 (°ซ)	65	60	-	-
เวลาที่ใช้อบแห้ง (ชั่วโมง)	0.5	3	-	-
ลดอุณหภูมิในการอบแห้งครั้งที่ 3 (°ซ)	60	-	-	-
เวลาที่ใช้อบแห้ง (ชั่วโมง)	0.5	-	-	-
ลดอุณหภูมิในการอบแห้งครั้งที่ 4 (°ซ)	50	-	-	-
เวลาที่ใช้อบแห้ง (ชั่วโมง)	อบจนแห้ง	-	-	-
เวลาที่ใช้ทั้งหมด (ชั่วโมง)	16	12	24	12

ตารางที่ 4.3 อุณหภูมิและเวลาที่ใช้ในเตาอบเนื้อลำไยอบแห้งสี่ทองโดยใช้เตาฟืน (วิธีที่ 1 – 7) และเตาอบไอน้ำ (วิธีที่ 8)

ลักษณะการอบ	วิธีที่ 1	วิธีที่ 2	วิธีที่ 3	วิธีที่ 4	วิธีที่ 5	วิธีที่ 6	วิธีที่ 7	วิธีที่ 8
อุณหภูมิเริ่มต้นการอบแห้ง (°ซ)	70	70	65	65	65-70	60-70	70	80
เวลาที่ใช้ออบแห้ง (ชั่วโมง)	10	5	12	8	5	11	2	3
ลดอุณหภูมิในการอบครั้งที่ 1 (°ซ)	60	60	60	-	50-60	-	65	70-75
เวลาที่ใช้ออบแห้ง (ชั่วโมง)	4	12-13	4-6		8-9		2	10
ลดอุณหภูมิในการอบครั้งที่ 2 (°ซ)	50	-	-	-	-	-	50-55	60-65
เวลาที่ใช้ออบแห้ง (ชั่วโมง)	2						5-12	12-15
ระยะเวลาการตากแดด (ชั่วโมง)	1-2	2	-	จนแห้ง	-	3-4		-
เวลาที่ใช้ทั้งหมด (ชั่วโมง)	16	17 – 18	16 - 18	>8	13 - 14	11	9 - 16	25 - 28

4.1.3.7 การนำเนื้อลำไยอบแห้งออกตากแดด

เมื่ออบแห้งเนื้อลำไยครบตามเวลาที่กำหนดแล้ว ผู้ประกอบการที่ใช้เตาฟืนบางรายจะยังไม่นำเนื้อลำไยออกจากเตาอบทันที แต่จะปล่อยให้เนื้อลำไยอบแห้งเย็นลงในเตาอบ ผู้ประกอบการบางรายจะนำเนื้อลำไยอบแห้งออกจากเตาอบ แล้วนำมาผึ่งให้เย็นนอกเตาอบ กรณีที่เนื้อลำไยอบแห้งยังไม่แห้งตามต้องการ ซึ่งทดสอบโดยใช้มือจับ หากเนื้อลำไยอบแห้งแห้งสนิทแล้วจะไม่เหนียวติดมือ กรณีที่เนื้อลำไยยังไม่แห้งจะนำมาตากแดดอีกครั้ง การนำเนื้อลำไยอบแห้งออกตากแดดจะนำเนื้อลำไยอบแห้งออกจากภาชนะรองรับ วางเนื้อลำไยอบแห้งลงบนผ้าใบ นำมาตากแดดบนโต๊ะ (รูปที่ 4.12) แต่ในบางรายจะนำเนื้อลำไยอบแห้งมาเกลี่ยลงบนกระด้ง แล้วนำมาตากบนโต๊ะ หรือพื้นที่ยกสูง โต๊ะสำหรับตากเนื้อลำไยอบแห้งจะวางในที่โล่ง ไม่มีวัสดุปกคลุม ทำให้มีการปนเปื้อนจากฝุ่นละออง บางรายไม่ตากเนื้อลำไยอบแห้งบนโต๊ะ แต่จะวางบนพื้นที่ไม่สูงจากพื้นดินมากนัก ทำให้เนื้อลำไยอบแห้งเกิดการปนเปื้อนได้ง่าย ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงจากปัญหาเหล่านี้ ไม่ควรนำเนื้อลำไยอบแห้งออกตากแดด แต่ควรนำเนื้อลำไยอบแห้งมาผึ่งให้เย็นบนโต๊ะที่สะอาดในห้องบรรจุที่ปิดมิดชิด สามารถป้องกันแมลง นก และหนูได้ ผึ่งไว้ไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพื่อป้องกันไม่ให้เนื้อลำไยดูดความชื้นจากภายนอกกลับเข้าไป

รูปที่ 4.12 การนำเนื้อลำไยอบแห้งที่ยังไม่แห้งตามต้องการมาตากแดด

4.1.3.8 การคัดเกรด

เมื่อเนื้อลำไยอบแห้งแห้งสนิทแล้ว จึงนำมาตั้งให้เย็นในห้องบรรจุ จากนั้นทำการคัดเกรด ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะคัดเกรดตามขนาด และความสมบูรณ์ของผล โดยให้เนื้อลำไยอบแห้งที่มีผลขนาดใหญ่และไม่ฉีกขาดเป็นเกรด AA เนื้อลำไยอบแห้งที่มีผลขนาดรองลงมาและเนื้อฉีกขาดบางส่วนเป็นเกรด A และเนื้อลำไยที่มีผลขนาดเล็ก เป็นเกรด B แต่ผู้ประกอบการบางรายคัดเกรดเนื้อลำไยอบแห้งตามสี โดยแบ่งเป็น 3 สี ได้แก่ สีทองซีด สีทองปานกลาง และสีทองเข้ม เนื่องจากเนื้อลำไยได้รับความร้อนในการอบแห้งไม่เท่ากัน จึงทำให้เนื้อลำไยอบแห้งมีสีแตกต่างกัน และจะคัดเนื้อลำไยที่ฉีกขาดหรือไม่เป็นผลและเนื้อลำไยที่มีสีคล้ำออก ดังรูปที่ 4.13 การคัดเกรดเนื้อลำไยอบแห้งควรทำบนโต๊ะที่ขัดสะอาดและเช็ดด้วย แอลกอฮอล์ 70 เปอร์เซ็นต์ จนแห้ง เพื่อเป็นการฆ่าจุลินทรีย์บน โต๊ะก่อนปฏิบัติงาน (รัตนาและคณะ, 2547)

รูปที่ 4.13 เนื้อลำไยอบแห้งสีทองที่ฉีกขาด (ซ้าย) และเนื้อลำไยอบแห้งสีทองที่มีสีคล้ำ (ขวา)

4.1.3.9 การบรรจุและเก็บรักษา

นำเนื้อลำไยอบแห้งที่ผ่านการคัดเกรดแล้วมาบรรจุลงในถุงพลาสติกชนิดถุงเย็นที่สะอาด และปิดผนึกด้วยเครื่องปิดผนึกถุงด้วยความร้อน ผู้ประกอบการบางรายจะบรรจุเนื้อลำไยอบแห้งลงในถุงขนาด 300 กรัม หรือ 500 กรัม และ 1 กิโลกรัม เพื่อส่งจำหน่ายเลยทันที แต่บางรายจะบรรจุลงในถุงเย็นขนาด 5 กิโลกรัม ที่รัดปากถุงด้วยยางรัด เพื่อเก็บรักษาไว้ในห้องเย็น อุณหภูมิประมาณ 2-10 องศาเซลเซียส เพื่อรอจัดจำหน่ายในภายหลัง การเก็บรักษาเนื้อลำไยอบแห้งไว้ในห้องเย็นเพื่อชะลอการเกิดปฏิกิริยาสีน้ำตาลที่ไม่ได้เร่งด้วยเอนไซม์หรือปฏิกิริยามเมลลาร์ด (Maillard reaction) ให้ช้าลง ซึ่งมีผลทำให้เนื้อลำไยอบแห้งสีทองมีสีคล้ำขึ้น หากเก็บรักษาไว้ไม่นานผู้ประกอบการจะวางไว้ที่อุณหภูมิห้องได้เป็นเวลา 5-10 วัน เพื่อรอจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลาง กระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง ที่ได้จากการสำรวจแสดงดังแผนภูมิที่ 4.1-4.3

แผนภูมิที่ 4.1 ผลการสำรวจกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทองโดยใช้เตาอบแก๊ส

วิธีที่ 1	วิธีที่ 2	วิธีที่ 3	วิธีที่ 4
<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>ล้างผลลำไยด้วยน้ำ 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดออกด้วยตุ้ตู่ พร้อมเอาเปลือกออก จนได้เนื้อลำไย 5 กก.</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำบาดาล 3 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>แช่ในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (40 กรัม ต่อน้ำ 150 ลิตร) นาน 3 นาที</p> <p>↓</p> <p>ซ้อนขึ้นนำมา และจัดเรียง ผลลำไยบนตะแกรงลวดที่ปู รองด้วยผ้าฝ้ายในถาดสี่เหลี่ยม ลักษณะคว่ำลงที่ละผล</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าสู่อบกรมวิชาการเกษตร ที่ 75°C นาน 14 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>ลดอุณหภูมิเป็น 70°C นาน 30 นาที</p> <p>↓</p> <p>ลดอุณหภูมิเป็น 65°C นาน 30 นาที</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>ล้างผลลำไยด้วยน้ำ 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดออกด้วยตุ้ตู่ พร้อมเอาเปลือกออก</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำบาดาล 2 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>แช่ในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (5 กรัม ต่อน้ำ 1 ลิตร) นาน 30 นาที</p> <p>↓</p> <p>แช่ในสารละลายแคลเซียม คลอไรด์ (5 กรัม ต่อน้ำ 1 ลิตร) นาน 1 นาที</p> <p>↓</p> <p>ล้างน้ำบาดาล 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>จัดเรียงผลลำไยลงบน ตะแกรงสแตนเลสใน ลักษณะคว่ำลงที่ละผล</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าอบในตู้อบลมร้อน แบบหมุน อุณหภูมิ 60°C นาน 3 ชั่วโมง</p> <p>↓</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>ล้างผลลำไยด้วยน้ำ 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดออกด้วยปลาย ช้อน พร้อมเอาเปลือกออก จนได้เนื้อลำไย 5-6 กก.</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำบาดาล 2 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>แช่ในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (100 กรัม ต่อน้ำ 200 ลิตร ต่อ เนื้อลำไย 45 กก.) นาน 10 นาที</p> <p>↓</p> <p>จัดเรียงผลลำไยลงบนกระด้ง บนชั้นจันทันเต็มรถเข็น ในลักษณะคว่ำลงที่ละผล</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าอบในเตาอุโมงค์ที่ 65-66°C นาน 12 ชั่วโมง ติดต่อกันจนแห้ง โดยมีการ พลิกกลับทุกๆ 3 ชั่วโมง โดยการสับรถเข็นด้าน ประตูออกมาไว้ด้านประตู ด้านเข้า ทั้งหมด 4 ครั้ง</p> <p>↓</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>ล้างผลลำไยด้วยน้ำ 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดออกด้วย ปลายช้อนที่ลับด้ามจนคม พร้อมเอาเปลือกออก</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำ 2 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>แช่ในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (1.5 กรัม ต่อน้ำ 1 ลิตร) นาน 5 นาที</p> <p>↓</p> <p>จัดเรียงผลลำไยลงบน ตะแกรงสแตนเลสใน ลักษณะคว่ำลงที่ละผล</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าสู่ตู้อบลมร้อน แบบหมุน ที่ 50-60°C 24 ชั่วโมง ติดต่อกันจนแห้ง</p> <p>↓</p> <p>นำออกผึ่งให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงพลาสติก และรัดปากถุง เก็บในตู้เย็น</p> <p>↓</p>

<p>↓</p> <p>ลดอุณหภูมิเป็น 60°ซ</p> <p>นาน 30 นาที</p> <p>↓</p> <p>ลดอุณหภูมิเป็น 50°ซ</p> <p>อบ 30 นาที ติดต่อกันจนแห้ง</p> <p>↓</p> <p>นำออกจากตู้อบ ปล่อยให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>คัดแยกสีคล้ำ</p> <p>และผลึกขาวออก</p> <p>↓</p> <p>ตัดแต่งตำหนักที่ติดมาออก</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงพลาสติก</p> <p>และรัดปากถุง เก็บในตู้เย็น</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงขนาด 100 กรัม</p> <p>300 กรัม 500 กรัม</p> <p>และ 5 กิโลกรัม</p>	<p>เพิ่มอุณหภูมิเป็น 80°ซ</p> <p>นาน 3 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>ลดอุณหภูมิเป็น 70°ซ</p> <p>นาน 3 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>ลดอุณหภูมิเป็น 60°ซ</p> <p>นาน 3 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>นำออกจากตู้อบ ปล่อยให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงพลาสติก</p> <p>และรัดปากถุง เก็บห้องเย็น</p> <p>↓</p> <p>นำมาคัดแยกสีคล้ำ</p> <p>และผลึกขาวออก</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงขนาด 300 กรัม</p> <p>500 กรัม และ 1 กิโลกรัม</p>	<p>นำออกจากเตาอบ ปล่อยให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>คัดแยกสีคล้ำ</p> <p>และผลึกขาวออก</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุง หรือ ปีบ</p> <p>↓</p> <p>เก็บในห้องเย็นที่อุณหภูมิ</p> <p>7-8°ซ</p>	<p>คัดแยกสีคล้ำ</p> <p>และผลึกขาวออก</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงขนาด 300 กรัม</p> <p>500 กรัม และ 1 กิโลกรัม</p>
<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด</p> <p>16 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด</p> <p>12 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด</p> <p>12 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด</p> <p>24 ชั่วโมง</p>

แผนภูมิที่ 4.2 ผลการสำรวจกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทองโดยใช้เตาอบพื้น

วิธีที่ 1	วิธีที่ 2	วิธีที่ 3	วิธีที่ 4
<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>ล้างน้ำทำความสะอาด 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดลำไยออกด้วย ตุ้ดตุ้หรือปลายช้อนที่ลับคม พร้อมเอาเปลือกออก</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำ 2 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>แช่ในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (10 กรัม ต่อน้ำ 200 ลิตร ต่อ เนื้อลำไย 100 กิโลกรัม) นาน 3 นาที (สารละลายถูกนำมาใช้ซ้ำ 3 ครั้ง จึงจะเตรียมใหม่)</p> <p>↓</p> <p>ช้อนขึ้นจัดเรียงบนกระดาษ ดูดน้ำในลักษณะคว่ำผลลง</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าอบแห้งเริ่มอบที่ 70°ซ</p> <p>นาน 10 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>พลิกสลับกระดาษบนลงล่าง ล้างขึ้นบน ลดอุณหภูมิเป็น 60°ซ อบ นาน 4 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>ล้างน้ำทำความสะอาด 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดลำไยออกด้วย ตุ้ดตุ้ พร้อมเอาเปลือกออก</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำ 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>แช่ในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (1 ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำ 20 ลิตร) นาน 3 นาที</p> <p>↓</p> <p>ช้อนขึ้นจัดเรียงบนกระดาษใน ลักษณะคว่ำผลลง</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าอบแห้งเริ่มอบที่ 70°ซ</p> <p>นาน 5 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>พลิกสลับกระดาษบนลงล่าง ล้างขึ้นบน อบที่อุณหภูมิ 60°ซ นาน 12-13 ชั่วโมง ติดต่อกันจนแห้ง</p> <p>↓</p> <p>นำออกจากเตา คัดแยกลำไย ที่ไม่แห้งออก</p> <p>↓</p> <p>นำออกตากแดด 2 ชั่วโมง</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>ล้างน้ำทำความสะอาด 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดลำไยออกด้วย ปลายช้อน พร้อมเอาเปลือก ออก ชั่งเนื้อลำไย 10 กก.</p> <p>↓</p> <p>ล้างน้ำ 2 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>แช่ในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (20 กรัม ต่อน้ำ 10 ลิตร ต่อ เนื้อลำไย 10 กก.) นาน 5 นาที</p> <p>↓</p> <p>ช้อนขึ้นจัดเรียงบนกระดาษ ดูดน้ำในลักษณะคว่ำผลลง</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าอบแห้งเริ่มอบที่ 65°ซ</p> <p>นาน 6 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>พลิกสลับกระดาษลำไย บนลงล่าง ล้างขึ้นบน อบต่อที่อุณหภูมิ 65°ซ นาน 6 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>ลดอุณหภูมิลงเป็น 60°ซ อบต่อ 4-6 ชั่วโมง จนแห้ง</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>ล้างน้ำทำความสะอาด 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดลำไยออกด้วย ปลายช้อน พร้อมเอาเปลือกออก</p> <p>↓</p> <p>จุ่มเนื้อลำไยในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (5 กรัม ต่อน้ำ 100 ลิตร ต่อ เนื้อลำไย 10 กิโลกรัม)</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำ 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>ช้อนขึ้นจัดเรียงบนกระดาษ ดูดน้ำในลักษณะคว่ำผลลง</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าอบแห้งในเตาที่อุ่น เครื่องไว้ก่อนครึ่งชั่วโมง เริ่ม อบลำไยที่อุณหภูมิ 65°ซ นาน 4 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>พลิกสลับกระดาษลำไย อบต่อจนครบ 2 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>พลิกกระดาษลำไยอีกครั้ง อบต่อจนครบ 2 ชั่วโมง</p> <p>↓</p>

<p>ลดอุณหภูมิเป็น 50 °ซ อบอุ่นต่อ 2 ชั่วโมงติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>นำออกจากเตา เทออกจาก กระด้งลงบนผ้าใบ ตากแดด ประมาณ 1-2 ชั่วโมง เพื่อให้ขึ้นเงา</p> <p>↓</p> <p>ผึ่งให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>คัดแยกสีคล้ำ และผลึกขาวออก</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุง 200 กรัม 500 กรัม 1 กิโลกรัมและ 5 กิโลกรัม</p>	<p>จนแห้ง</p> <p>↓</p> <p>ผึ่งให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงพลาสติก 2 ชั้น รัดด้วยเชือกฟาง ขนาด 1 กิโลกรัม 5 กิโลกรัม และ 10 กิโลกรัม</p>	<p>↓</p> <p>นำออกจากเตา ผึ่งให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุง มัดปากถุง เก็บห้องเย็น</p> <p>↓</p> <p>คัดสีออกเป็น 3 เกรด คือ สีอ่อน สีปานกลาง สีเข้ม</p> <p>↓</p> <p>คัดแยกผลึกขาว และตัดแต่งตำหนิออก</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุง 200 กรัม 500 กรัม และ 1 กิโลกรัม</p>	<p>หยุดเติมฟืน ปลอ่ยเนื้อลำไย อบอุ่นไว้ในเตาอบจนเข้า จึง นำออกจากเตา ถ้าเนื้อลำไยไม่ แห้ง นำมาตากแดดต่อจนแห้ง</p> <p>↓</p> <p>คัดเกรดโดยดูสี และความ สมบูรณ์ของผลออกเป็น 3 เกรด คือ AA , A และ B</p>
<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด 16 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด 17-18 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด 16-18 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด มากกว่า 8 ชั่วโมง</p>

แผนภูมิที่ 4.3 การสำรวจกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทองโดยใช้เตาอบฟืน (ต่อ) และเตาอบไอน้ำ

เตาอบฟืน			วิธีที่ 8 เตาอบไอน้ำ
วิธีที่ 5	วิธีที่ 6	วิธีที่ 7	
<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA ,A และ B</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดลำไยออกด้วย ปลายช้อน พร้อมเอาเปลือก ออก ให้ได้เนื้อลำไย 5-6 กก.</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำ 3 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>จัดเรียงผลลำไยลงบนกระดัง ที่บุ่มงลวดและกระดังปู ตาข่ายสีฟ้า ในลักษณะคว่ำ ลงที่ละผล โดยให้แต่ละ กระดังเป็นเกรดเดียวกัน</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าเตาอบ โดยเอาเกรด AA เข้าอบก่อน ที่ 60-70 °ซ นาน 1½ ชั่วโมง จากนั้นนำ เกรด A และ B เข้าอบ นาน 5 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>พลิกสลับกระดังลำไยจาก ชั้นล่างขึ้นชั้นบน ลดไฟให้มี อุณหภูมิ 50-60 °ซ อบนาน 2 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดลำไยออก ด้วยปลายช้อน พร้อมเอาเปลือกออก</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำ 2 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>จุ่มเนื้อลำไยในสารละลาย โพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ (20 กรัม ต่อน้ำ 100 ลิตร)</p> <p>↓</p> <p>ซ้อนขึ้นจัดเรียงลำไยบน กระดังที่บุ่มงลวดและกระดัง ที่ปูตาข่ายสีฟ้า ในลักษณะ คว่ำลงที่ละผล</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าเตาอบ ที่ 60-70 °ซ นาน 11 ชั่วโมง ติดต่อกันจน แห้ง ไม่เหนียวติดมือ</p> <p>↓</p> <p>นำผลลำไยออกจากเตาอบ ผลลำไยที่ไม่แห้ง นำออก ตากแดด นาน 3-4 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>จนแห้งดี</p> <p>↓</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA + A และ B</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำ 1 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดลำไยออก ด้วยปลายช้อน พร้อมเอาเปลือกออก</p> <p>↓</p> <p>คัดแยกเนื้อลำไย ที่ถึงขนาดออก</p> <p>↓</p> <p>ล้างเนื้อลำไยด้วยน้ำ 2 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>ล้างด้วยน้ำดื่มอีกครั้ง</p> <p>↓</p> <p>จัดเรียงบนกระดังบุ่มงลวด และผ้าตาข่ายสีฟ้าในลักษณะ คว่ำผลลง สำหรับเกรด AA + A สำหรับเกรด B ไม่เรียงที่ละผล</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าเตาอบที่ 70°ซ นาน 2 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>พลิกสลับกระดังผลลำไย ลดไฟเป็น 65°ซ</p>	<p>ผลลำไยร่วงคัดขนาด เกรด AA และ A</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดลำไยออกด้วย ตุ้ดตุ้ พร้อมเอาเปลือกออก</p> <p>↓</p> <p>แช่เนื้อลำไยในสารละลาย แคลเซียมคลอไรด์ (20 กรัม ต่อน้ำ 100 ลิตร) นาน 5 นาที</p> <p>↓</p> <p>จัดเรียงบนตะแกรงสแตนเลส</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าเตาอบที่ 80°ซ นาน 3 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>พลิกสลับตะแกรงล่างขึ้นบน บนล่าง ลดอุณหภูมิเป็น 75°ซ อบนาน 3 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>พลิกสลับตะแกรงจากบนลง ล่าง ล่างขึ้นชั้นบน ลด อุณหภูมิเหลือ 70°ซ อบนาน 3 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p>

<p>นำผลลำไยออกจากเตาอบและแกะออกจากกระดิ่ง เป็นการพลิกกลับผลลำไย</p> <p>↓</p> <p>นำผลลำไยมาเรียงบนกระดิ่งที่สะอาด</p> <p>↓</p> <p>นำเข้าอบที่ 50-60 °ซ นาน 6-7 ชั่วโมง ติดต่อกันจนแห้ง</p> <p>↓</p> <p>นำออกจากเตาอบ</p> <p>↓</p> <p>คัดเกรดเป็น AA , A และ B</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงร้อนขนาด 1 กิโลกรัมและ 5 กิโลกรัม</p> <p>↓</p> <p>ส่งให้ผู้รวบรวมส่งออก</p>	<p>คัดแยกเกรดและแยกสิ่งสกปรกที่ติดออก</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงขนาด 5 กก. รัศปากถุงด้วยยางรัด</p> <p>↓</p> <p>ส่งผู้รวบรวม</p>	<p>นาน 2 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>พลิกกลับกระดิ่งผลลำไยลดไฟเป็น 50-55 °ซ อบนาน 2 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>พลิกกลับกระดิ่งผลลำไย อบที่ 50-55 °ซ อีก 3 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>ดับไฟและปล่อยผลลำไยไว้ในเตาอบ จนกว่าผลลำไยแห้งตามต้องการ</p> <p>↓</p> <p>นำออกจากเตา คัดแยกทำความสะอาด</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงขนาด 200 กรัม 500 กรัม และ 1 กิโลกรัม</p>	<p>พลิกกลับตะแกรงลำไยเอาตะแกรงที่แห้งขึ้นบน ที่ไม่แห้งลงล่าง ลดอุณหภูมิเหลือ 65 °ซ อบนาน 3 ชั่วโมง ติดต่อกัน</p> <p>↓</p> <p>ลดอุณหภูมิเหลือ 60 °ซ อบจนแห้ง</p> <p>↓</p> <p>นำออกจากเตา ฝั่ให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุง 5 กิโลกรัม</p> <p>↓</p> <p>เก็บในห้องเย็น 5 °ซ</p>
<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด</p> <p>13-14 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด</p> <p>11 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด</p> <p>9-16 ชั่วโมง</p>	<p>เวลาที่ใช้อบทั้งหมด</p> <p>15-20 ชั่วโมง</p>

4.2 หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง

4.2.1 ข้อบกพร่องในกระบวนการผลิต

ผลการสำรวจกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง พบว่า มีข้อบกพร่องที่ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตหลายประการ ซึ่งสามารถแบ่งตามหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

4.2.1.1 สถานที่ประกอบการ

สถานที่ประกอบการที่ใช้ในการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทองนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อาคารผลิตแบบเปิดโล่ง และอาคารผลิตแบบปิดติดมุ้งลวด ในส่วนของอาคารผลิตแบบเปิดโล่งจะผลิตในบริเวณบ้านของผู้ประกอบการที่ไม่มีมุ้งลวดกันแมลง ไม่มีการกั้นบริเวณผลิตออกเป็นสัดส่วน มีสัตว์เลี้ยงอยู่ในบริเวณผลิต ดังรูปที่ 4.14 ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการปนเปื้อนได้อีกทางหนึ่ง และยังเป็นพาหะของสัตว์นำโรค เช่น เห็บ และหมัด ไม่มีโต๊ะสำหรับปฏิบัติงาน บริเวณพื้นที่ปฏิบัติงานมีน้ำขัง ไม่มีชั้นเก็บอุปกรณ์ ส่วนอาคารผลิตแบบปิดติดมุ้งลวดนั้น จะมีการแบ่งบริเวณการผลิตออกเป็นสัดส่วน มีโต๊ะสำหรับปฏิบัติงาน มีชั้นสำหรับเก็บอุปกรณ์ แต่บริเวณทางเข้าไม่มีอ่างล้างมือ ส่วนใหญ่อาคารผลิตจะอยู่ใกล้ถนน จึงมีฝุ่น ควันมาก อาคารผลิตที่ดีควรอยู่ในที่ซึ่งปราศจากกลิ่น ควัน ฝุ่น หรือการปนเปื้อนอื่นๆ และอยู่ในพื้นที่ซึ่งน้ำไม่ท่วมขัง บริเวณรอบๆ ตัวอาคาร รวมทั้งถนนภายในโรงงานต้องมีผิวเรียบและแข็งแรง มีทางระบายน้ำเสียพร้อมมีตะแกรงหรือฝาปิด และพื้นบริเวณที่มีการใช้น้ำต้องลาดเอียง บริเวณที่เก็บวัตถุดิบต้องแบ่งสัดส่วนออกจากบริเวณที่ทำการผลิต หรือบริเวณที่จะบรรจุผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เพื่อมิให้เกิดการปนเปื้อน และต้องแยกออกจากบริเวณที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย อาคารต้องมีแสงสว่างเพียงพอและอากาศถ่ายเทได้สะดวก การติดตั้งหลอดไฟต้องมีฝาครอบได้หลอดไฟ และอาจมีการติดตั้งพัดลมดูดอากาศออกจากตัวอาคาร

รูปที่ 4.14 การมีสัตว์เลี้ยงในบริเวณผลิต

4.2.1.2 เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต

ผลการสำรวจพบว่า ผู้ประกอบการบางรายมีอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการล่าช้าในการผลิต ซึ่งอาจทำให้จุลินทรีย์เจริญจนทำให้เนื้อลำไยเน่าเสียได้ อุปกรณ์ที่สัมผัสกับอาหาร เช่น ตะกร้าที่ใส่เนื้อลำไย ไม่สะอาด ดังรูปที่ 4.15 อ่างน้ำที่ใช้แช่หรือจุ่มเนื้อลำไยในสารละลายไม่สะอาด เทอร์โมมิเตอร์ที่ใช้วัดอุณหภูมิหน้าเตาอบไม่มีการสอบเทียบ ควรมีการจัดเก็บอุปกรณ์ที่ทำความสะอาดแล้ว โดยวางบนชั้น ห้ามวางกับพื้น และเก็บในสภาพที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้มีโอกาสเกิดการปนเปื้อนฝุ่น และสิ่งสกปรกอื่นๆ

รูปที่ 4.15 ตะกร้าสำหรับใส่เนื้อลำไยไม่สะอาด

4.2.1.3 การควบคุมกระบวนการผลิต

ผู้ประกอบการควรมีการควบคุมกระบวนการผลิตตั้งแต่ขั้นตอน การตรวจรับวัตถุดิบ มีการคัดขนาดและสายพันธุ์ของลำไย ผลลำไยต้องไม่เน่า ไม่แตก ไม่มีรอยแมลงเจาะ ผลลำไยสดที่รับซื้อจากเกษตรกรถูกวางกองอยู่บนพื้นที่ไม่มีวัสดุรองรับ ดังรูปที่ 4.16 ไม่มีการจัดทำบันทึกการปฏิบัติงาน ไม่มีการส่งผลิตภัณฑ์เนื้อลำไยอบแห้งตรวจวิเคราะห์ หากผู้ประกอบการทำการทำบันทึกรายละเอียดการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนจะทำให้ผู้ผลิตสามารถค้นหาสาเหตุของการปนเปื้อนและความบกพร่องได้ง่าย เมื่อเกิดปัญหาาก็สามารถแก้ไขปัญหาค้นหาได้ทันที ผลกระทบที่มีต่อผลิตภัณฑ์ก็จะมีปริมาณน้อย (สุวิมล, 2547) และการส่งผลิตภัณฑ์ตรวจวิเคราะห์จะทำให้ทราบถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์

รูปที่ 4.16 ผลลำไยถูกวางกองอยู่กับพื้นโดยไม่มีวัสดุรองรับ

4.2.1.4 การสุขาภิบาล

น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตเป็นน้ำบาดาลที่ขุ่น ไม่เปลี่ยนน้ำที่ใช้ในการแช่หรือจุ่มเนื้อลำไยในสารละลาย และน้ำที่ใช้ล้างเนื้อลำไย ดังรูปที่ 4.17 ตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตน้ำที่ใช้ในการผลิต ต้องเป็นน้ำสะอาด ปลอดภัย อ่างล้างมือที่อยู่ในบริเวณเดียวกับที่ปฏิบัติงานต้องมีให้เพียงพอ เพื่อสะดวกต่อพนักงานและต้องรักษาให้สะอาดอยู่เสมอ ผ้าหรือกระดาษเช็ดมือต้องเป็นชนิดใช้ครั้งเดียว หรือใช้เครื่องเป่าทำให้แห้งก็ได้ และควรมีน้ำยาล้างมือ และน้ำยาทำความสะอาดถุงมือ บริเวณที่กำจัดของเสียและสิ่งปฏิกูล ต้องอยู่ในบริเวณที่ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนกับวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์และน้ำใช้ในโรงงาน และมีการป้องกันไม่ให้ปนเปื้อนเป็นแหล่งอาหารของหนู แมลงและสัตว์อื่นๆ ได้

รูปที่ 4.17 ไม่มีการเปลี่ยนน้ำที่ใช้ล้างเนื้อลำไยและน้ำที่ใช้แช่หรือจุ่มเนื้อลำไยในสารละลาย

4.2.1.5 บุคลากร

พนักงานไม่ล้างมือก่อนปฏิบัติงานและวิธีการล้างมือไม่ถูกสุขลักษณะ แต่งกายไม่สะอาด ไม่สวมหมวกหรือคลุมผม ไม่มีผ้าปิดปากและจมูก ดังรูปที่ 4.18 พนักงานไว้เล็บ และมีเล็บมือที่สกปรก และทาสีเล็บ ดังรูปที่ 4.19 พนักงานสวมใส่เครื่องประดับ นาฬิกา ขณะปฏิบัติงาน ดังรูปที่ 4.20 สวมถุงมือผ้าขณะแกะเนื้อลำไยทำให้เป็นที่สะสมของสิ่งสกปรกและ จุลินทรีย์ และบางแห่งพบว่ามีพนักงานสูบบุหรี่ขณะปฏิบัติงาน ดังรูปที่ 4.21

รูปที่ 4.18 พนักงานไม่สวมถุงมือและหมวกคลุมผมในขณะปฏิบัติงาน

รูปที่ 4.19 พนักงานทาสีเล็บและสวมถุงมือผ้าซึ่งสกปรก

รูปที่ 4.20 พนักงานสวมเครื่องประดับและนาฬิกาขณะปฏิบัติงาน

รูปที่ 4.21 พนักงานสูบบุหรี่ขณะปฏิบัติงาน

4.2.2 ปัญหาที่พบในกระบวนการผลิต

4.2.2.1 สุลักษณ์ะการปฏิบัติของพนักงานงานไม่เหมาะสม

พนักงานที่ทำหน้าที่ในสายการผลิตส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญในการรักษาสุขภาพและความสะอาดส่วนบุคคล และไม่มีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.2.2.2 เกิดความล่าช้าในการนำเนื้อลำไยไปแช่ในสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ และการนำเข้าเตาอบ

ระหว่างกระบวนการผลิตไม่มีการควบคุมเวลาในการนำเนื้อลำไยที่คว้านแล้วไปแช่ในสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์และนำเข้าเตาอบ และภายหลังการเรียงเนื้อลำไยบนกระด้ง ตามมาตรฐานของ FDA ปี พ.ศ. 2540 ระบุว่า ถ้าเก็บรักษาอาหารไว้ที่อุณหภูมิ 44.4 องศาเซลเซียส เป็นเวลานาน 4 ชั่วโมง จุลินทรีย์จะมีการแบ่งตัวเพิ่มจำนวนมากขึ้นถึง 10 เท่า ทวีคูณ ซึ่งพบว่า ในกระบวนการผลิตของผู้ผลิตมักเกิดความล่าช้า ต้องปล่อยเนื้อลำไยไว้ที่อุณหภูมิห้องนานมากกว่า 6 ชั่วโมง เพื่อรอเข้าเตาอบแห้ง ดังรูปที่ 4.22 ทำให้มีปริมาณจุลินทรีย์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อปริมาณน้ำตาลและกรดอินทรีย์ในเนื้อลำไยก่อนอบ และมีผลกระทบต่อกลิ่นและรสชาติของเนื้อลำไยอบแห้งได้ คือทำให้มีปริมาณน้ำตาลและความหวานลดลง อาจทำให้เนื้อลำไยอบแห้งมีรสเปรี้ยวได้ ค่าพีเอชจะลดต่ำลง และปริมาณกรดทั้งหมดที่ไทเทรตได้จะเพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถใช้ค่าเหล่านี้ประเมินคุณภาพของเนื้อลำไยอบแห้งได้

รูปที่ 4.22 เนื้อลำไยที่รอเรียงก่อนนำเข้าเตาอบ

4.2.3.3 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตไม่สะอาดและไม่เพียงพอ

โดยเฉพาะโต๊ะสำหรับปฏิบัติงาน ชั้นสำหรับตากอุปกรณ์ อ่างสำหรับล้างอุปกรณ์ ทำให้ต้องวางซ้อนๆ กัน หรือวางทับกันที่พื้น ก่อให้เกิดการปนเปื้อนได้ง่าย ดังรูปที่

รูปที่ 4.23 อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ไม่มีโต๊ะสำหรับปฏิบัติงาน

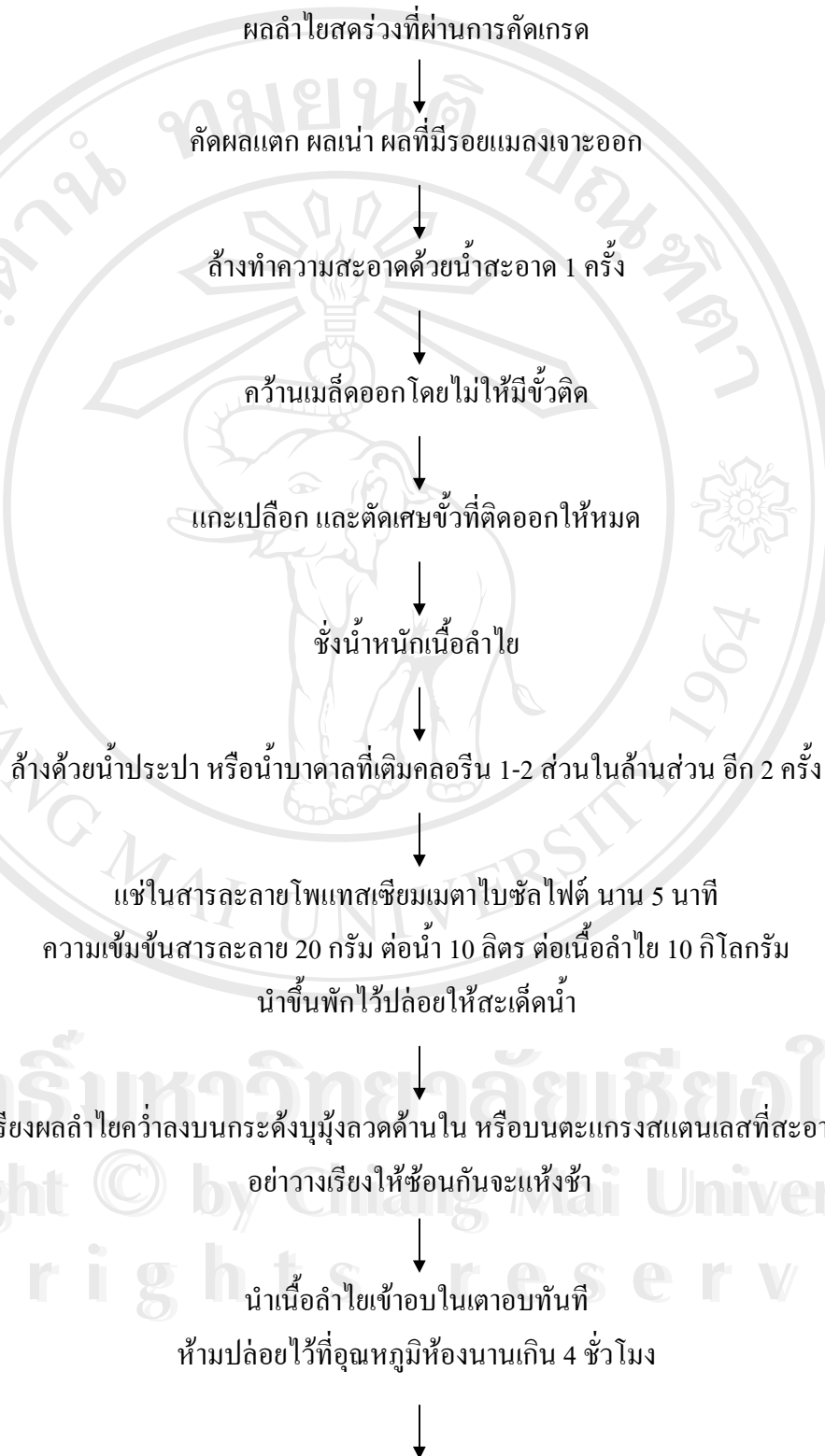
4.2.2.4 ขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำความสะอาดเครื่องมือ

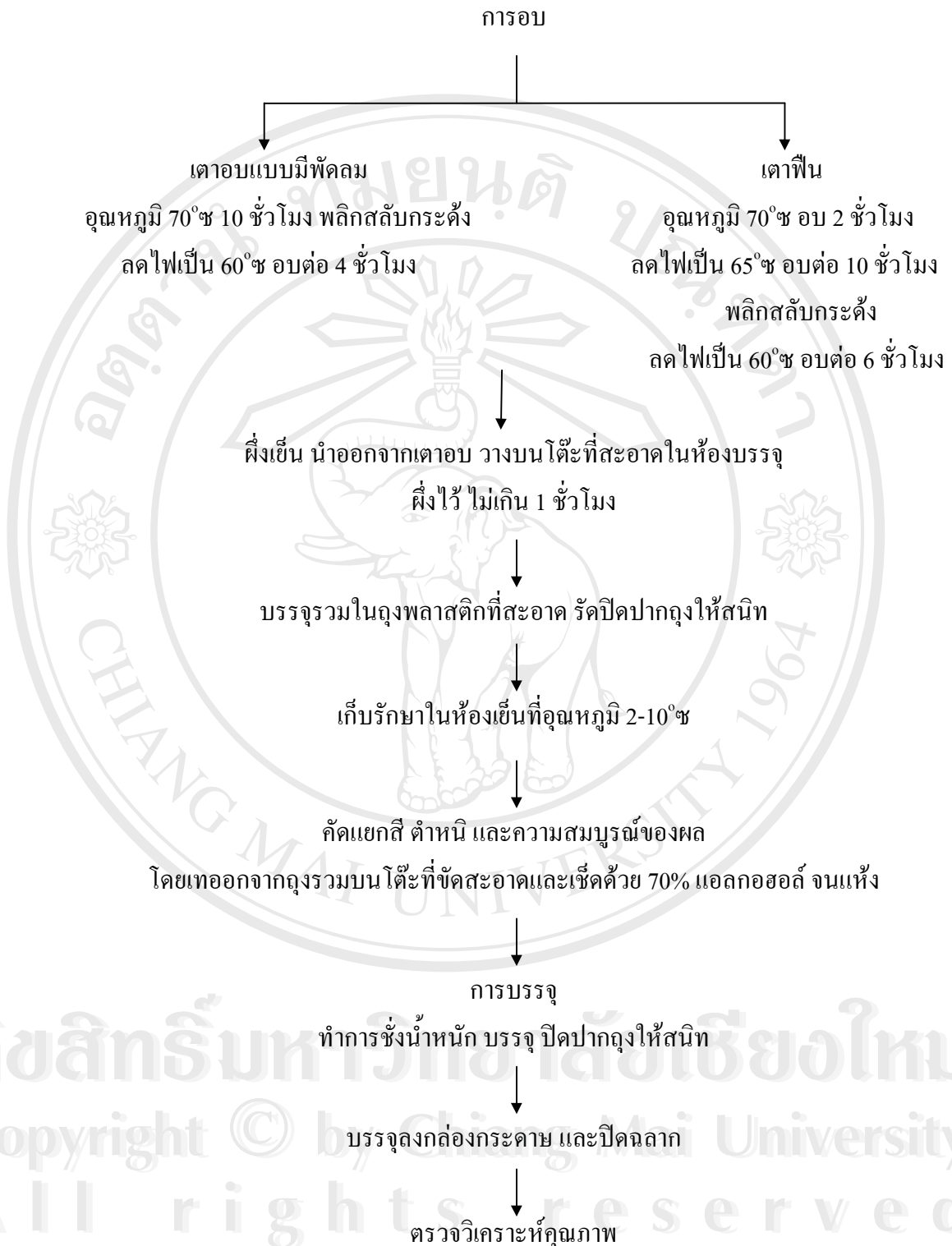
อ่างน้ำที่ใช้ล้างกระด้งไม่เพียงพอ อุปกรณ์ต่างๆ เช่น ตีคั่ว ตะกร้าใส่เนื้อ
ลำไย อ่างแช่เนื้อลำไย ไม่สะอาด ขาดการดูแล

4.2.3 กระบวนการผลิตตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต

รัตนและคณะ (2547) ได้กำหนดข้อควรปฏิบัติได้ในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทองที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต ควรมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ นำผลลำไยสดมาคว้านเอาเมล็ดออกโดยไม่ให้มีขี้หวัด และเปลือกออก นำเนื้อลำไยมาแช่ในสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์ จากนั้นเรียงเนื้อลำไยบนถาดรูโปร่งหรือกระด้ง นำเข้าอบแห้งด้วยความร้อน จนเนื้อลำไยแห้ง เตาอบที่ใช้ทั่วไปมี 2 แบบ คือ เตาอบแก๊สและเตาอบฟืน กระบวนการผลิตแสดงดังแผนภูมิที่ 4.4

แผนภูมิที่ 4.4 กระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง (รัตนาและคณะ, 2547)

4.3 กระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ

4.3.1 ลักษณะของการประกอบการ

4.3.1.1 ลักษณะของผู้ประกอบการเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ

ผู้ประกอบการเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำจากการสำรวจทั้งหมดจำนวน 12 ราย เป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้ประกอบการผลิตลำไยอบแห้งทั้งเปลือกจำนวน 6 ราย และเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้ประกอบการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทองจำนวน 6 ราย เนื่องจากการแปรรูปเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำนั้น เป็นการนำผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกที่บอบ แดก และเป็นน้ำมาก มาแกะเอาแต่เนื้อ หรือเป็นการคัดเอาเนื้อลำไยอบแห้ง สีทองที่มีสีคล้ำจากการอบแห้ง มาจำหน่ายเป็นเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ

4.3.1.2 ลักษณะของสถานที่ที่ใช้ในการแปรรูป

เป็นสถานที่เดียวกันกับการแปรรูปลำไยอบแห้งทั้งเปลือก และการแปรรูปเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง

4.3.2 เตาอบ

เตาที่ใช้ในการทำเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ พบทั้งที่เป็นเตาแบบกระบะและแบบไต้หวัน เตากระบะแบบใช้แก๊ส เตาอบฟืน และเตาอบแบบไม่มีการพลิกกลับ

เตาอบแบบไม่มีการพลิกกลับ เป็นเตาอบที่ใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิง ลักษณะวัสดุที่ใช้ทำเตาเป็นชนิดเดียวกับที่ใช้ทำเตาอบกระบะแบบไต้หวัน ซึ่งเป็นรุ่นที่พัฒนาหลังจากที่เตาอบกระบะแบบไต้หวันผลิตออกมา โดยปรับปรุงให้มีการสลับลมเป่าด้านล่างช่วยให้ไม่ต้องทำการพลิกกลับระหว่างการอบแห้ง โดยเตาอบแบบนี้สามารถอบแห้งลำไยได้ครั้งละ 1,000 กิโลกรัม จะเป็นการอบแห้งระบบปิดไม่ให้ความร้อนปลดปล่อยออกสู่อากาศภายนอก ดังรูปที่ 4.24-4.25

รูปที่ 4.24 เตอบแบบไม่มีการพลิกกลับ

รูปที่ 4.25 การตากเนื้อลำไยอบแห้งในเตอบแบบไม่มีการพลิกกลับ

4.3.3 กระบวนการผลิต

เนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำไม่นิยมนำมาบริโภคโดยทันที ต้องแปรรูปด้วยความร้อนก่อน ดังนั้นกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำจึงไม่สะอาดเหมือนกับการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง หากเป็นเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำที่ได้จากกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากับเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง แต่ถ้าเป็นเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำที่ได้จากการแกะเอาแต่เนื้อของผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกจะเป็นเนื้อลำไยอบแห้งที่มีมาตรฐานการผลิตที่ต่ำกว่า การผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำมี 3 วิธี ด้วยกัน คือ

4.3.2.1 การนำผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกที่มีลักษณะผลบวม แตก หรือเปื้อนน้ำหามาแกะเอาแต่เนื้อ นำมาตากแดดอีกครั้งเพื่อให้แห้งสนิท แล้วคัดแยกสิ่งสกปรกออก ดังรูปที่ 4.26-4.28 หรือเมื่อแกะเนื้อลำไยอบแห้งออกจากผลแล้วนำมาใส่ถุงเย็นขนาด 5 กิโลกรัม เก็บรักษาไว้ใน

ห้องเย็นก่อน แล้วจึงนำออกมาตากแดด และคัดแยกสิ่งสกปรกออกอีกครั้งก่อนอัดแท่งเพื่อจำหน่าย ดังรูปที่ 4.29-4.30 ดังนั้นวัตถุดิบที่ใช้คือผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกที่ตากเกรด และเก็บไว้ในถุง กระสอบเพื่อรอการแกะ ซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้ อาจเกิดการปนเปื้อนจากจุลินทรีย์ เพราะผลลำไยที่ตากอบ จะมีความชื้นเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงควรนำเนื้อลำไยอบแห้งที่แกะแล้วมาอบแห้งอีกครั้งในเตาอบ โดยใช้อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส จนแห้ง และเกิดการปนเปื้อนจากสิ่งสกปรก เช่น เศษฝุ่น เศษไม้ เป็นต้น การแกะเนื้อลำไยอบแห้งออกจากผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกยังมีเศษเปลือกลำไยติดอยู่มาก พนักงานแยกเศษเปลือกเหล่านี้ออกไม่หมด เมื่อนำเนื้อลำไยอบแห้งไปแปรรูปเพื่อบริโภค จะทำให้มีเศษเปลือกติดไปด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งแปลกปลอมที่ไม่พึงประสงค์ และทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้ไม่น่ารับประทาน และปนเปื้อนจากการแกะของพนักงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะรับผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกไปแกะที่บ้าน จึงไม่สามารถควบคุมความสะอาดได้ ดังรูปที่ 4.31 ดังนั้นจึงควรนำเนื้อลำไยอบแห้งมาคัดแยกสิ่งสกปรกออกให้หมดเสียก่อนแล้วจึงนำเนื้อลำไยอบแห้งไปอัดเป็นแท่งสี่เหลี่ยมด้วยเครื่องอัดไฮดรอลิก

รูปที่ 4.26 การแกะผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกเพื่อนำมาทำเป็นเนื้อลำไยอบแห้งสี่น้ำตาลดำ

รูปที่ 4.27 การตากเนื้อลำไยอบแห้งสี่น้ำตาลดำที่แกะเสร็จแล้วในที่โล่ง

รูปที่ 4.28 การคัดแยกสิ่งสกปรกออกจากเนื้อลำไยอบแห้งสีดำนบนพื้น

รูปที่ 29 เนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำที่เก็บไว้ในห้องเย็นก่อนนำมาตากแดด

รูปที่ 4.30 การตากแดดเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำในกระด้ง

รูปที่ 4.31 เนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำที่มีเศษฟุ่นและเปลือกลำไยปนอยู่

4.3.2.2 การนำผลลำไยสดที่แตก หรือทิ้งไว้ค้างคืน ซึ่งผลลำไยนั้นจะมีความหวานลดลง และความเป็นกรดมากขึ้น ทำให้รสชาติเปลี่ยนไป แต่ในการทำเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำนั้นจะไม่คำนึงถึงรสชาติของเนื้อลำไยอบแห้งมากเท่ากับเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง จึงสามารถนำผลลำไยที่แตก หรือทิ้งไว้ค้างคืนมาเป็นวัตถุดิบได้ นำผลลำไยมาปอกเปลือกและคว้านเอาเมล็ดออกล้างด้วยน้ำสะอาด 1 ครั้ง โดยไม่ต้องแช่ในสารละลายโพแทสเซียมเมตาไบซัลไฟต์เหมือนกับกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง เพราะไม่ต้องทำให้เนื้อลำไยอบแห้งมีสีทอง แล้วเกลี่ยลงบนกระดาษให้ทั่ว นำไปวางไว้ด้านบนบนสุดของเตากระเบื้องแบบได้หวั่นขณะทำการอบลำไยทั้งเปลือก โดยไม่มีการควบคุมอุณหภูมิดังรูปที่ 4.32 เนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำที่ได้จะมีการปนเปื้อนจากฟุ่นละอองมาก เนื่องจากการอบแห้งผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกทำในปริมาณมาก เตาที่ใช้ในการอบแห้งก็มีมากด้วย และในการอบแห้งต้องมีการพลิกกลับผลลำไยที่อยู่ด้านล่างของเตาขึ้นมาไว้ด้านบน จึงทำให้เกิดฟุ่นละอองในขั้นตอนนี้ ฟุ่นละอองเหล่านี้จะปนเปื้อนเข้าสู่เนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำที่วางไว้ในบริเวณที่มีการพลิกกลับผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือก การอบแห้งจะไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน แต่จะอบแห้งจนกระทั่งเนื้อลำไยแห้งไม่เหนียวติดมือ จึงนำมาผึ่งให้เย็นแล้วอัดเป็นแท่ง

รูปที่ 4.32 การอบแห้งเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำบนเตาอบกระเบื้องแบบไต้หวัน

4.3.2.3 การนำเนื้อลำไยอบแห้งสีทองที่มีสีคล้ำ เนื้อลำไยอบแห้งสีทองที่ใหม่ หรือ เนื้อลำไยอบแห้งที่ทำจากพันธุ์สีชมพูที่ติดปนมา มาตากแดดให้แห้ง ปล่อยให้เย็นแล้วจึงบรรจุถุงเพื่อจำหน่าย

ผลการสำรวจกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ แสดงในแผนภูมิที่ 4.5

แผนภูมิที่ 4.5 ผลการสำรวจกระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ

วิธีที่ 1	วิธีที่ 2	วิธีที่ 3	วิธีที่ 4
<p>ผลลำไยร่วงเกรด C</p> <p>↓</p> <p>เป่าลมให้แห้ง</p> <p>2-3 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>เริ่มอบที่ 70°ซ</p> <p>นาน 10 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>ปรับอุณหภูมิสูงขึ้นเป็น 80°ซ อบนาน 20 ชั่วโมง โดยเปิดระบายหลัง 3 รู</p> <p>↓</p> <p>กลับทิศทางลมให้พัดลงล่าง</p> <p>อบต่อที่ 80°ซ</p> <p>นาน 20 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>ปิดเตา นำลำไยออก</p> <p>↓</p> <p>แกะเอาแต่เนื้อ</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงๆ ละ 10 กิโลกรัม</p>	<p>ผลลำไยร่วงที่ผลแตกนิกขาด</p> <p>↓</p> <p>คว้านเอาเมล็ดออกด้วย</p> <p>ปลายช้อนพร้อมเอาเปลือก</p> <p>↓</p> <p>ออก</p> <p>↓</p> <p>ล้างน้ำ 2 ครั้ง</p> <p>↓</p> <p>เกลี่ยลงบนกระด้งที่ปูรอง</p> <p>ด้วยตาข่ายสีฟ้า</p> <p>↓</p> <p>อบโดยวางด้านบนสุดของ</p> <p>เตากระบะแบบได้หวั่น</p> <p>ขณะอบลำไยทั้งเปลือก</p> <p>โดยไม่มีการควบคุม</p> <p>อุณหภูมิด้านบน</p> <p>↓</p> <p>อบจนแห้งไม่เหนียวติดมือ</p> <p>↓</p> <p>นำออกจากเตา ฝั่่งให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>อัดเป็นแท่ง บรรจุถุงขนาด</p> <p>1 กิโลกรัม</p>	<p>ลำไยอบแห้งทั้งเปลือก</p> <p>ชนิดตกเกรด ผลบวบ ผล</p> <p>แตก ผลเปื้อนน้ำหมาก</p> <p>↓</p> <p>แกะเอาแต่เนื้อลำไย</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงเก็บห้องเย็น</p> <p>↓</p> <p>นำออกมาเทใส่กระด้ง</p> <p>ตากแดด 3-6 ชั่วโมง</p> <p>จนแห้ง</p> <p>↓</p> <p>คัดแยกเปลือกและสิ่ง</p> <p>สกปรกออก</p> <p>↓</p> <p>อัดก้อนด้วยเครื่องอัด</p> <p>ขนาด 100 กรัม และ</p> <p>1 กิโลกรัม</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุง 10 กิโลกรัม</p>	<p>เนื้อลำไยอบแห้งสีทองที่</p> <p>มีสีคล้ำหรือไหม้ เนื้อ</p> <p>ลำไยอบแห้งที่ทำจาก</p> <p>พันธุ์สีชมพู</p> <p>↓</p> <p>ตากแดด 4 ชั่วโมง</p> <p>↓</p> <p>ปล่อยให้เย็น</p> <p>↓</p> <p>บรรจุถุงขนาด 5 กิโลกรัม</p>

4.4 หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ

4.4.1 ข้อบกพร่องในกระบวนการผลิต

4.4.1.1 สถานที่ประกอบการ

เนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือก และเนื้อลำไยอบแห้งสีทองค้ำที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นสถานที่ประกอบการจึงเป็นสถานที่เดียวกับกระบวนการผลิตผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกและเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง ข้อบกพร่องด้านสถานที่ประกอบการและการปรับปรุงจึงเหมือนกับที่กล่าวมาในเนื้อลำไยอบแห้งสีทอง

พนักงานที่นำเนื้อลำไยอบแห้งมาแกะที่บ้าน ควรแยกบริเวณที่แกะเนื้อลำไยอบแห้งออกเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับบริเวณอื่นๆ ผู้ประกอบการควรจัดหาที่แกะเนื้อลำไยอบแห้งให้อยู่ในอาคารผลิต ไม่ควรให้พนักงานนำไปแกะที่บ้าน เพราะยากแก่การควบคุม และบริเวณที่ทำการแกะเนื้อลำไยอบแห้ง ต้องมีระบบป้องกันไม่ให้แมลงและสัตว์อื่นเข้าสู่อาคารผลิต โดยอาจมีมุ้งลวดปิดกั้นส่วนที่เปิดโล่ง ช่องเปิดต่างๆ ทางเข้าออกอาคารผลิตต้องมีประตูและม่านพลาสติกหรือม่านลม

บริเวณที่เก็บวัตถุดิบต้องแบ่งสัดส่วนออกจากบริเวณที่ทำการผลิตหรือบริเวณที่จะบรรจุผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อน และต้องแยกออกจากบริเวณที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ตัวอาคารต้องมีการบำรุงรักษาและทำความสะอาดได้ง่าย

การปนเปื้อนที่เกิดจากการตกเนื้อลำไยอบแห้งในที่โล่ง ไม่มีพลาสติกปกคลุม ควรจัดทำสถานที่ตกเนื้อลำไยอบแห้งให้เหมาะสม ไม่ให้มีฝุ่นละอองปนเปื้อนเนื้อลำไยอบแห้งที่ตกอยู่ หรือสถานที่ตกควรมีวิธีป้องกันแมลง นก และสัตว์เลื้อย และควรอยู่ห่างจากบริเวณที่เลี้ยงสัตว์ บ่อน้ำเสีย บริเวณที่ทิ้งของเสีย เพื่อป้องกันการปนเปื้อน

ในขั้นตอนการคัดแยกสิ่งสกปรก พนักงานทำการคัดแยกบนพื้นที่ไม่มี การยกพื้นให้สูงขึ้น ทำให้เกิดการปนเปื้อนได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น การคัดแยกสิ่งสกปรกจึงควรทำบนโต๊ะที่สูงจากพื้น เพื่อป้องกันการปนเปื้อน

4.4.1.2 เครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิต

จำนวนเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ ต้องมีจำนวนพอเพียงต่อการปฏิบัติงาน อุปกรณ์การผลิต เช่น มีด โตะ ภาชนะ ต้องสะอาด และปราศจากเศษผลไม้ หรือสิ่งแปลกปลอมที่จะทำให้เกิดการปนเปื้อน

4.4.1.3 การสุขาภิบาล

อ่างล้างมือที่อยู่ในบริเวณเดียวกับที่ปฏิบัติงานต้องมีให้เพียงพอ เพื่อสะดวกต่อพนักงานและต้องรักษาให้สะอาดอยู่เสมอ ผ้าหรือกระดาษเช็ดมือต้องเป็นชนิดใช้ครั้งเดียว หรือใช้เครื่องเป่าทำให้แห้งก็ได้ และควรมีน้ำยาล้างมือและน้ำยาทำความสะอาดถุงมือ บริเวณที่กำจัดของเสียและสิ่งปฏิกูล ต้องอยู่ในบริเวณที่ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนกับวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ และน้ำใช้ในโรงงาน และมีการป้องกันไม่ให้ปนเปื้อนเป็นแหล่งอาหารของหนู แมลงและสัตว์อื่นๆ ได้

4.4.1.4 บุคลากร

ต้องได้รับการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ต้องดูแลไม่ให้ผู้ป่วยเป็นโรคติดเชื้อ รวมทั้งโรคท้องร่วง และเป็นผีหรือหนองมาทำผลิตภัณฑ์ หรือต้องได้รับการรักษาจนกระทั่งแน่ใจว่าไม่มีเชื้อโรคดังกล่าวแล้วจึงอนุญาตให้เข้าทำงานได้

ต้องรักษาเสื้อผ้า ผ่ากันเปื้อน รองเท้า และส่วนอื่นๆ ที่ใช้ให้สะอาดและเหมาะสมกับหน้าที่อยู่เสมอ และควรมีอุปกรณ์ผ้าปิดปากและจมูก ต้องไม่สวมเครื่องประดับในระหว่างปฏิบัติงาน ต้องใช้ถุงมือที่มิดชิด สะอาด ถูกหลักการสุขาภิบาล และเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ

ถ้ามีบาดแผลที่มือ ต้องได้รับการรักษา และปิดแผลด้วยวัสดุที่กันน้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้ติดเชื้อ และปะปนกับผลิตภัณฑ์

ล้างมือให้สะอาดทุกครั้งก่อนและหลังปฏิบัติงาน และภายหลังออกจากห้องน้ำ ห้องส้วม

4.4.2 ปัญหาที่พบในกระบวนการผลิต

ผลการสำรวจข้อมูลภาคสนาม พบว่าเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำส่วนใหญ่จะทำได้โดยการนำเอาลำไยอบแห้งทั้งเปลือกที่บวมและแตก มีรอยเปื้อนน้ำมากและที่มีผลขนาดเล็ก มาแกะเอาเฉพาะเนื้อ เพื่อนำมาอัดให้เป็นก้อน หรือแท่งตามขนาดที่ต้องการ เป็นเหตุให้เนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ มีการปนเปื้อนของจุลินทรีย์และสิ่งปนเปื้อนต่างๆ สูงมาก เนื่องจากไม่มีการควบคุมทั้งด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล อาคารสถานที่ และไม่มีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพ

4.4.3 กระบวนการผลิตตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต

การผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ เป็นการนำลำไยอบแห้งทั้งเปลือกชนิดตกเกรด ไม่ได้คุณภาพมาแกะเอาแต่เนื้อ และนำมาตากแดดให้แห้ง เพื่อจำหน่าย หรือนำมาเก็บรักษาไว้ในห้องเย็นเพื่อรอจำหน่ายต่อไป ดังแผนภูมิที่ 4.6

แผนภูมิที่ 4.6 กระบวนการผลิตเนื้อลำไยอบแห้งสีน้ำตาลดำ (รัตนและคณะ, 2547)

ผลลำไยอบแห้งทั้งเปลือกชนิดตกเกรด ผลบวบ ผลแตก เป็อนน้ำหมาก และเกรดจีว(C)

